

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

Випуск 5

Засновано у 2015 році

Рівне – 2017

УДК 37 : 005.591.6

I - 66

ББК 74.200

Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 5 / упоряд. О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова, Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2017. – 290 с.

До збірника увійшли наукові праці, здійснені у галузі теорії і методики виховання. Статті спрямовані на багатоаспектне висвітлення основних напрямів, сучасних підходів до змісту, форм і технологій виховного процесу, починаючи від дошкілля і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступники головного редактора: **Гринькова Надія Михайлівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, Академік-секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

Бех І. Д., доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор Інституту проблем виховання НАПН України;

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, Учений секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Коберник О. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Лобода С. М., доктор педагогічних наук, професор, доктор габілітований, професор звичайний Вищої школи інформатики і прикладних наук (м. Лодзь, Республіка Польща).

Члени редколегії:

Безкоровайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Вербець В. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної, навчально-методичної роботи та гуманітарної політики Рівненського державного гуманітарного університету;

Карпенчук С. Г., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Ламанаускас В., доктор соціологічних наук, професор, директор науково-методичного Центру «Scientia Educologica», професор Шяуляйського університету (м. Шяуляй, Литовська Республіка);

Литвиненко С. А., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Малолєпши Елігіуш, др. хаб., професор, декан педагогічного факультету Академії імені Яна Длугоша в Ченстохові;

Пелєх Л. Р., доктор педагогічних наук, професор, зав кафедри міжкультурної комунікації та історії світової літератури Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелєх Ю. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Потапчук Т. В., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри пісенно-хорової практики та постановки голосу Рівненського державного гуманітарного університету;

Стоклоса К., доктор наук, професор, Інститут Зигмунд-Неуман (Дрезден, ФРН);

Федяєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Херсонського державного університету;

Шмид К., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри історії і теорії виховання Жешувського університету (м. Жешув, Республіка Польща);

Шугасва Л. М., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Ячук І. П., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

Бісовецька Л. А. кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик початкового навчання РДГУ;

Сойчук Р. Л., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Наказом МОН України № 515 від 16.05.2016 р.

Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету «Інноватика у вихованні» включений до Переліку наукових фахових видань України (галузі науки – педагогічні).

Упорядники: **проф. Петренко О.Б., доц. Ціпан Т.С.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ.**

Рецензент: **Коляда Н. М.** – доктор педагогічних наук, професор; завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини.

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол №6 від 25 травня 2017 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2017

ЗМІСТ

Пустовіт Г. П. Ставлення дитини до природи як домінанта формування екологічної вихованості учнів у позашкільних навчальних закладах	7
Павелків Р. В. Психологічні особливості рефлексії у структурній організації особистості	20
Петренко О. Б., Пелех Ю. В., Пелех Л. Р. Інноваційне управління вищими навчальними закладами: теоретичний аналіз проблеми	31
Jaroslav Jagiela. Tratsactional analysis – educational applications	41
Карпенчук С. Г., Іванюк-Семенюк Л. Ю. Педагогічний закон у контексті історії розвитку науково-педагогічної думки	51
Лісова С. В. Педагогічна креативність як складова професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах розвитку інноваційної освіти	65
Потапчук Т. В. Відповідальність як наукова проблема	75
Ящук І. П. Шкільна бібліотека у структурі загальноосвітнього навчального закладу	86
Кіндрат В. К., Литвиненко С. А., Кіндрат Н. П. Проблема національно-патріотичного виховання студентів спеціальності «фізичне виховання» у Рівненському державному гуманітарному університеті	95
Боровець О. В., Демчук М. В. Особливості формування соціальної компетентності молодших школярів	109
Бричок Б. П. Природовідповідна освіта – вимога сьогодення	115
Гудовсек О. А. Проблема підготовки учителів образотворчого мистецтва в Україні: стан дослідженості	120
Дупак Н. В. Проектування змісту професійної освіти у сучасний період розвитку суспільства	130

Казанішена Н. В. Організація освітньо-виховної роботи на екологічній стежці «Сатанівська перлина»	139
Кіндрат П. В., Кіндрат В. К., Семенович С. В. Упровадження національної стратегії з оздоровчої рухової активності: нормативні аспекти.	147
Панчук А. П., Панчук І. В. Туристична індустрія України.....	154
Петренко С. В. Активні форми навчання у вищій школі: актуалізація інноваційного досвіду США	161
Сойчук Р. Л. Методи виховання національного самоствердження в учнівської молоді	172
Стельмашук Ж. Г. Освітньо-виховний простір сільської школи як чинник національно-патріотичного виховання учнів.....	183
Сяська Н. А. Виховання інформаційної культури під час вивчення елементів стохастики у курсі математики основної школи	194
Федоришин О. П. Collaborative learning and its influence on the development and formation of students' social skills	200
Ціпан Т. С., Гоголь В. А. Учнівське самоврядування як чинник формування акмеологічного простору школи	207
Кислюк О. О., Кислюк П. В. Застосування комп'ютерних технологій у роботі класного керівника	218
Регула Т. А., Михальчук Т. М., Береговська Н. О. Шкільний сайт як засіб організації національно-патріотичного виховання учнівської молоді	225
Доробки молодих науковців	
Баліка Л. М. Використання інформаційних технологій у роботі шкільної бібліотеки	233
Дем'янюк І. В. Т. Д. Дем'янюк про формування сучасної парадигми науково-методичної роботи з педагогами	241
Дуброва А. С. Застосування комп'ютерних технологій, а саме методу проектів у системі інтенсивного вивчення іноземних мов	252

Осипчук О. П. Психолого-педагогічні засади розуміння й усвідомлення моральних норм та вимог учнями молодшого шкільного віку.....	258
Тимощук А. А. Формування творчої особистості школяра у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського.....	265
Федорук О. М. Використання інформаційних технологій у професійній підготовці документознавця	272
Шпичак І. П. Інноваційні форми соціального виховання дітей (20-ті роки ХХ ст.): пошуки, реалії, перспективи.....	279
Відомості про авторів	288

conditions for intensive development. Tourism as a specific kind of activity covers a variety of industries, ranging from construction to transportation.

The author interpretes the concepts of tourism, tourism industry, tourism services, tourism policy, tourism, railway tourism, youth tourism, sports tourism. A great attention is given to the notion “eco-tourism” and its forms: active ecotourism (hiking, biking, water, equestrian, gathering, fishing, hunting), faunal and floral trip (ornithological tours, photo hunting, thematic tours), cultural, and ethnographic trips.

Tourism is a means of communication and self-development, increasing the level of education and general culture through the presentation of the life, traditions and beliefs, way of life of other peoples, the cultural heritage of humanity and the beauty of nature. Increasing the level culture through cultural, educational and recreational activities enhances its social function

Key words: tourism, tourism industry, tourism services, tourism policy, tourism, railway tourism, youth tourism, sports tourism, eco-tourism.

Стаття надійшла до редакції 28.04.2017

С. В. Петренко

АКТИВНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: АКТУАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОГО ДОСВІДУ США

Анотація. У статті проаналізовано активні форми навчання у вищій школі США. З'ясовано, що активне навчання – це така організація навчального процесу, яка спрямована на активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів за допомогою широкого, бажано комплексного, використання як педагогічних (дидактичних), так і організаційно-управлінських форм і засобів.

Схарактеризовані специфічні активні форми організації навчального процесу в університетах США, як-то: семінар першого року навчання (Seminars for First-Year Students), що служить способом розвитку студента, поєднуючи елементи теорії та практики; «базові» (capstone courses) дисципліни, які пов'язані із професійною спрямованістю; форми практичного навчання студентів (experiential education), насамперед, практикум (field studies), стажування (internships) групове навчання (cooperative education), практичне навчання з елементами громадської діяльності (service-learning).

Доведено, що вивчення активних форм організації навчання у вищій школі США є важливим для подальшого їх адаптування та застосування у процесі організації професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах України.

Ключові слова: активні форми навчання, семінар першого року навчання (Seminars for First-Year Students), «базові» (capstone courses)

дисципліни, практичне навчання (experiential education), практикум (field studies), стажування (internships) групове навчання (cooperative education), практичне навчання з елементами громадської діяльності (service-learning).

Постановка проблеми. Інноваційний розвиток та пошук нового, модернізація освіти зумовлюють необхідність обов'язкових змін і в організації навчального процесу у вищих навчальних закладах. З метою більш якісної професійної підготовки студентів викладачам треба частіше звертатися до активних форм навчання. Активним (за Л. Тополею) є таке «особистісно-орієнтоване навчання, яке: виховує дієвість, ініціативність, самостійність, здатність до енергійного і продуктивного пізнання світу, вміння аналізувати, трансформувати навчальну інформацію; забезпечує систематичну мотивовану мобілізацію вольових, емоційних, інтелектуальних зусиль на досягнення навчально-пізнавальної мети, міцне засвоєння знань, умінь і навичок; сприяє активному оволодінню способами навчальної та професійної діяльності, розвитку мислення і творчої уяви; формує свідоме ставлення до змісту і процесу навчання, явищ реальної дійсності, активну життєву позицію» [12, с. 65].

Запровадження активних форм навчання у структуру вищої освіти України буде більш ефективним за умови врахування закордонного досвіду, задля його критичного аналізу, запозичення й творчого впровадження позитивних надбань з організації навчального процесу.

У зв'язку із цим вважаємо за доцільне звернення до інноваційного досвіду США, де удосконалення навчального процесу у вищій школі сприяє підвищенню ефективності навчання, і значно покращує якість підготовки фахівців. Зокрема, найбільше поширення в університетах США одержали різноманітні форми активного навчання, які на сьогодні знають і використовують, на жаль, лише окремі викладачі вищої школи України.

Усе це актуалізує проблему аналізу використання активних форм навчання у вищій школі США.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Використання активних та інтерактивних форм і методів навчання у вищій школі досліджує Т. Новаченко. [8]; проблему активних методів навчання на сучасному етапі розглядають А. Вербицький, О. Зарукіна, Н. Логінова, М. Новік [1; 3].

Основні сучасні тенденції розвитку американської теорії й практики навчання у вищій школі США стали предметом вивчення З. Голубевої та Н. Остроумової [2]. Досвід вищої освіти Сполучених Штатів Америки у XX-XXI ст. вивчали О. Романовська, Ю. Романовська, О. Романовський [10]. Дидактичні особливості організації навчального процесу у вищій школі США аналізувала В. Корнієнко [5]. Співвідношення категорій «форма організації навчання» та метод навчання в американській дидактиці досліджували І. Тагунова та О. Арсентьева, зазначивши, що більшість американських учених уживає термін «метод навчання» і розглядає ці поняття як ідентичні [11]. Специфіку форм і методів

професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту у США вивчав С. Мединський [6].

Водночас, на сьогодні практично не вивченим є питання можливостей використання досвіду вищих навчальних закладів США в організації активного навчання студентів. Тому **мета** пропонованої статті полягає в аналізі особливостей використання активних форм навчання у вищій школі США.

Виклад основного матеріалу дослідження. О. Романовська виокремлює такі основні форми навчання у вищій школі США: аудиторне навчання (на території кампусу), зовнішнє навчання (здійснюється поза територією навчального закладу), відкрите навчання (ставить в основу надання студентам можливості вибору середовища та медіа, місця і темпу навчання, а також моментів початку і завершення), дистанційне навчання (поділ на викладача та учня в часі або просторі, або ж і в часі, і в просторі одночасно), самонавчання – процес, при якому студент дотримується навчально-методичних матеріалів та виконує вправи для самооцінки [10]. Натомість С. Мединський вважає, що основними формами навчальних занять у ВНЗ США є аудиторне навчання, навчання поза межами кампусу (різновиди стажувань і практик), а також самостійна робота студентів. Аудиторна форма навчання розподіляється на поточні лекції (використовується, в основному, на першому році навчання для різноманітних «вступів»), семінари та інтерактивні аудиторні заняття [6].

При цьому організація навчальної роботи в університетах США передбачає використання різноманітних форм організації групової й індивідуальної діяльності студентів: лекцію, семінар, тьюторіали, гру, імітацію, науково-дослідну роботу студентів, коопероване навчання, модульне навчання, програмування, дистанційне навчання і т.п.

Найпоширенішими в університетах США є групова й індивідуалізована форми організації навчання, які, своєю чергою, включають індивідуальні, парні й групові форми, а також проблемні методи навчання, оскільки сьогодні у вищій школі США існує певна недовіра до лекційної форми навчання: американці вважають, що лекція не зовсім демократична, орієнтована в основному на передачу інформації. Навчання, яке базується на механічному заучуванні фактів, конспектуванні, реферуванні, мимоволі гальмує розвиток творчих здібностей і навіть нівелює таланти студентів. Поява комп'ютерів, доступ до численних джерел інформації зумовили той факт, що використання традиційної лекції як домінуючої форми навчання перестало влаштовувати як студентів, так і викладачів [9]. У зв'язку із цим суттєво змінився характер і спрямованість як аудиторних, так і позааудиторних занять. Лекції й семінари насамперед мають викликати інтерес до досліджуваної дисципліни, визначити місце певної науки в світі, а головними педагогічними технологіями їх проведення є «метод Сократа», метод «кейсів», метод «міні-викладання».

У вищій школі США інтенсивно запроваджуються методи активного навчання – сукупність педагогічних дій і прийомів, спрямованих на організацію навчального процесу й створення спеціальними засобами умов, які мотивують студентів до самостійного, ініціативного й творчого засвоєння навчального матеріалу в процесі пізнавальної діяльності [7]. До методів активного навчання відносять ділову гру, драматизацію і театралізацію, синектику, інверсію, мозковий штурм, метод фокальних об'єктів, метод групової дискусії, метод евристичних питань, метод морфологічного аналізу, ігрове проектування, імітаційний тренінг, психотехнічні ігри та тренінги, організаційно-ділові ігри, організаційно-розумові ігри та ін.

М. Новік виділяє наступні риси активного навчання: 1) примусова активізація мислення, коли учень (студент) вимушений бути активним незалежно від його бажання; 2) досить тривалий час залучення учнів (студентів) у навчальний процес, оскільки їхня активність повинна бути не короткочасною і епізодичною, а значною мірою стійкою і тривалою (тобто упродовж усього заняття); 3) самостійне творче вироблення рішень, підвищена ступінь мотивації та емоційності учнів (студентів) [3].

В активних методах навчання інтегрується діяльність і функції двох мозкових півкуль. Зокрема, в активних методах процес навчання і процес виховання розглядається в єдності. Основний акцент в активних методах робиться на учня, який повинен стати активною стороною, яка вміє самостійно вирішувати нові проблеми, яка зуміє скористатися знаннями, потрібними для їх розв'язання. Ці методи сприяють розвитку вмінь і навичок в інтелектуальній, емоційній, суспільній і моральній сфері. В активних методах важливим є раніше набутий досвід особистості, усвідомлення нею цього досвіду, а також емоцій, які його супроводжують. Необхідним є також використання різних методик і технік навчання, (наслідком є те, що матеріал, який подається, сприймається всіма учнями, незалежно від стилю навчання), а також застосування відповідних технік концентрації та релаксації. Найважливішим в активних методах є позиція вчителя, який повинен створити в групі відповідну атмосферу.

Крім загальновідомих широковживаних методів активного навчання у вищій школі США при підготовці бакалаврів існує така специфічна форма організації навчального процесу як семінар першого року навчання (Seminars for First-Year Students), що служить способом розвитку студента, поєднуючи елементи теорії та практики. Це невелика дискусійна за основою дисципліна, де студенти та викладачі обмінюються інформацією, ідеями та думками. Вони є базовими структурними елементами упродовж першого року навчання, за які студенти набирають кредити і призначені для вирішення як інституційних, так і студентських потреб.

Інтернет-ресурс «Енциклопедія освіти» (Education Encyclopedia) відзначає, що більшість семінарів першого року навчання проводяться у невеликих класах від вісімнадцяти до двадцяти п'яти студентів. Зміст семінару також відрізняється від більшості інших дисциплін початкового

рівня тим, що немає спільного, універсального змістового наповнення. Зміст семінарів визначається навчальним закладом для задоволення потреб студентів першого курсу в залежності від їхніх конкретних потреб [13].

Традиційно семінари для першокурсників класифікують за п'ятьма основними категоріями:

- семінари розширеної спрямованості;
- академічні семінари із зазвичай однорідною тематикою упродовж пари;
- наукові семінари з різних тем;
- професійні семінари, пов'язані зі спеціальністю;
- інші типи, які не вписуються в будь-яку з описаних категорій (часто комбінують елементи з цих п'яти категорій) [13].

Сучасні семінари першого року навчання є однією з найбільш динамічних навчальних інновацій. Ці дисципліни виникли, щоб задовольнити мінливі потреби студентів і навчальних установ та спрямовані на полегшення адаптації нових студентів у коледжах й університетах [17].

На думку американських педагогів, семінари першого року навчання відрізняються від більшості дисциплін. Поширеність у навчальних планах семінарів для першокурсників базується на потребі зорієнтувати студентів у особливостях кредитного навчання. Вони забезпечують логічну структуру для заохочення (наполегливо вимагають) активної участі студентів у процесі навчання та в громадському житті і діяльності навчального закладу, полегшують соціальну та академічну інтеграцію, орієнтуючи студентів у можливостях і ресурсах навчального закладу та наявних університетських організаціях. Семінари першого року навчання сприяють розвитку особистості студентів; розвитку критичного мислення і навичок письма; доводять до студентів загальні вимоги освіти та/або конкретних дисциплін; спрямовують у плануванні кар'єри; розвивають почуття спільності на території студентського містечка; підвищують взаємодію студентів з викладачами та робітниками; сприяють взаємопідтримці і дружнім стосункам серед однокурсників; мають сильний акцент на створення спільноти у навчальних групах [14, с. 61-62].

При проведенні семінарів першого року навчання використовуються техніки активного навчання (Active-learning techniques): практичне навчання, спільні проекти, дискусії, рольові ігри, спільне навчання та усні презентації.

Ще однією активною формою навчання у вищих навчальних закладах США є так звані «базові» (capstone courses) дисципліни, які пов'язані із професійною спрямованістю [13]. Ці дисципліни відомі як семінари старших курсів навчання (senior seminars) і спрямовані на узагальнення, оцінювання та інтегрування знань, здобутих упродовж усього періоду навчання, а також мають найвищий пріоритет у освоєнні обраної академічної спеціалізації. Як правило, такі дисципліни включені до блоку дисциплін академічної спеціалізації (academic major), або до

базових дисциплін (core requirements), після завершення яких вимагається звіт з документацією та презентацією [15, с. 4].

В «Енциклопедії освіти» семінари старших курсів та базові дисципліни поділяються на п'ять типів:

– дисципліни академічної спеціалізації та факультетської спрямованості. Головним завданням таких дисциплін є узагальнення навчання в рамках академічної спеціалізації та створення взаємозв'язку між академічним навчанням та професійною сферою діяльності. Ця множинність дисциплін, як правило, становить основу базових дисциплін, вичитуються викладачами факультету на завершальній стадії навчання та мають обсяг по три кредитні години. У рамках вимог таких дисциплін часто передбачено звіт з презентацією та наявність поточної документації;

– міждисциплінарні навчальні дисципліни. Такі дисципліни представляють менший відсоток та спрямовані на синтез, поєднання загальної освіти та академічної спеціалізації. Для таких дисциплін характерною є різновекторність тем, розгляд філософських аспектів, етичних питань та взаємозв'язку певної сфери діяльності (визначається академічною спеціалізацією) з потребами та запитамі суспільства. Обсяг таких дисциплін традиційно становить три-чотири кредитних години і викладають їх представники факультету. Презентації та великі проекти часто використовуються як навчальні компоненти цих дисциплін;

– перехідні дисципліни. Провідне призначення таких дисциплін полягає у спрямуванні студентів при підготовці до професійної діяльності, чи навчанні у магістратурі. Тематика цих дисциплін сконцентрована на питаннях самооцінки, планування кар'єри, фінансового забезпечення. Базовими елементами навчальної діяльності є створення презентацій та розробка портфоліо. Обсяг таких дисциплін, як правило, складає один кредит, а викладають їх фахівці центру або факультету;

– дисципліни планування кар'єри спрямовані на попередню професійну підготовку. Змістовою базою цих дисциплін є визначення поточних тенденцій сфері діяльності, порядку отримання ліцензії та пошуку роботи, ролі студентів на робочому місці, розроблення резюме, супровідних листів і портфоліо. Викладають ці дисципліни, як правило, професіонали кар'єри центру. Вимогою до опанування таких дисциплін часто передбачено звіт з презентацією та наявність документації з опрацьованих проектів;

– інші. Наявна також певна кількість дисциплін, що охоплюють вимоги навчального плану, які не вписуються в ці чотири типи. Основними завданнями таких дисциплін є сприяння інтеграції спрямованості академічної спеціалізації зі сферою професійної діяльності. Такі дисципліни, як правило, є професійно спеціалізованими та викладаються представниками факультету [13].

До активних форм навчання у ВНЗ США з моменту початку навчання і до його завершення відносять різноманітні форми практичного навчання студентів (experiential education). Це, насамперед, практикум

(field studies), стажування (internships) групове навчання (cooperative education), практичне навчання з елементами громадської діяльності (service-learning). Стажування вимагають від студентів застосувати теорії і методики, опановані під час аудиторного навчання, та досвід, набутий під час професійно-практичної діяльності [16].

У вищих навчальних закладах США, відзначає Ірина Зварич, викладачі, крім схарактеризованих активних форм навчання часто використовують інформаційно-комунікативні технології (використання джерела інформації для власного розвитку, технічної компетентності, вміння раціонально використовувати комп'ютер для пошуку, опрацювання й систематизації інформації, оперувати технологіями та знаннями, що задовольняють потреби інформаційного суспільства) у професійній діяльності як допоміжний засіб у процесі викладання навчальної дисципліни і як інформаційний засіб у підвищенні своєї педагогічної компетентності [4, с. 89].

Як свідчить аналіз основних тенденцій розвитку галузі вищої освіти, ймовірно, нові інноваційні активні форми навчання продовжать з'являтися і зникати в різних навчальних закладах. Нові навчальні технології і нові вимоги до забезпечення потреб студентів будуть впливати на зміст і характер навчальних курсів у майбутньому. Зміна політичної, економічної, демографічної ситуації, матеріального становища студентів, потреби навчальних установ будуть визначати майбутні цілі і структуру навчальних курсів.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, застосування активних форм навчання у викладанні фахових і психолого-педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах США зумовлено низкою причин: студенти повинні не тільки отримати певні знання, а й уміти застосовувати їх у конкретній практичній ситуації. Саме активні форми навчання значно активізують навчальний процес, сприяють активній взаємодії студентів і викладачів. Таким чином, вивчення активних форм організації навчання у вищій школі США є важливим для подальшого їх адаптування та застосування у процесі організації професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах України, оскільки саме активні методи навчання дають змогу досягти поставлених завдань і сприяють особистісному і професійному зростанню особистості.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у здійсненні компаративного аналізу удосконалення процесу фахової підготовки у закладах вищої освіти США та України задля перебудови організації навчального процесу у відповідності до сучасних вимог соціуму.

Список використаних джерел:

1. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход. / А. А. Вербицкий. – М.: «Высшая школа», 1991. – 207 с.
2. Голубева З. Ю. Реформа школы и качество образования в США / З. Ю. Голубева, Н. Г. Остроумова // Советская педагогика. – 1989. – №3. – С.138-144.

3. Зарукина Е. В. Активные методы обучения: рекомендации по разработке и применению: учеб.-метод. пособие / Е. В. Зарукина, Н. А. Логинова, М. М. Новик. – СПб. : СПбГИЭУ, 2010. – 59 с.
4. Зварич І. М. Оцінювання професійної діяльності викладачів у вищих навчальних закладах США (друга половина ХХ – початок ХХІ століття): монографія / І. М. Зварич ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ : Фенікс, 2014. – 344 с.
5. Корнієнко В. Дидактичні особливості організації навчального процесу у вищій школі США / В. Корнієнко // Молодь і ринок. 2011. – №4 (75). – С. 125-127.
6. Медынский С. В. Характеристика профессиональной подготовки специалистов наиболее распространенных специальностей в области физического воспитания и спорта в США / С. В. Медынский // Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта. – 2015. – № 2. – С. 86-92.
7. Методи активного обучения. – Режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D1%8B_%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD_%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%BE%D0%B1%D1%83%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F
8. Новаченко Т. В. Використання активних та інтерактивних форм і методів навчання у вищій школі / Т. В. Новаченко // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – Вип. 6 : збірник наукових праць. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 227-234.
9. Особенности современного развития высшего образования в ведущих странах мира / К. Н. Цейкович, Л. Н. Тарасюк, Н.И.Давыдов и др.: Под науч.ред.проф. Ю. Г. Татура. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 1994. – 118 с.
10. Романовська О. О. Досвід вищої освіти Сполучених Штатів Америки ХХ–ХХІ століття. Кн. 2: Особливості вищої освіти США кінця ХХ – початку ХХІ століття: навч. посібник / О. О. Романовська, Ю. Ю. Романовська, О. О. Романовський. – Вінниця: Нова Книга, 2010. – 266 с.
11. Тагунова И. А. Основные направления развития стандартизации общего образования за рубежом: монография / И. А. Тагунова [и др.]. – Москва : Новое время, 2014. – 119 с.
12. Тополя Л. В. Активні форми навчання у вищій школі / Л. В. Тополя // Дидактика математики: пробл. і дослідж.: зб. наук. пр. – 2006. – Вип. 26. – С. 65-69.
13. Encyclopedia of education / James W Guthrie. – New York : Macmillan Reference USA, 2003. – 3357 p.
14. Fidler P. Teaching the Freshman Seminar: Its Effectiveness in Promoting Faculty Development / Fidler Paul; Neururer-Rotholz Julie; Richardson Sharon // Journal of The First-Year Experience & Students in Transition, Number 2 / 1999. – pp. 59-73.

15. Henscheid Jean M. Professing the Disciplines: An Analysis of Senior Seminars and Capstone Courses. The First-Year Experience Monograph Series No. 30. / Jean M. Henscheid, Columbia: University of South Carolina, 2000. – 177 p.
16. Integrity in the College Curriculum: a report to the academic communit. – Association of American Colleges, 1985 – 47 p.
17. Seminars for First-Year Students / <http://education.stateuniversity.com/pages/1862/College-Seminars-First-Year-Students.html>

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED:

1. Verbitskij A. A. Aktivnoje obuchenije v vysshej shkole: kontekstnyj podkhod [Active Learning in Higher School: Contextual Approach] / A. A. Verbitskij. – M.: «Vysshaja shkola», 1991. – 207 s. (in Russian)
2. Golubeva Z. Yu. Reforma shkoly i kachestvo obrazovanyja v SShA [School Reform and Quality of Education in the US] / Z. Yu. Golubeva, N. H. Ostroumova // Sovetskaja pedagogika. – 1989. – № 3. – S.138-144 (in Russian)
3. Zarukina E. V. Aktivnyje metody obuchenija: rekomendatsyi po razrabotke i primeneniju: ucheb.-metod. posobije [Active Methods of Teaching: Recommendations for Development and Application: the Teaching Method. Allowance] / E. V. Zarukyna, N. A. Lohynova, M. M. Novyk. – SPb. : SPbGIEU, 2010. – 59 s. (in Russian)
4. Zvarych I. M. Otsiniuvannia profesiinoi diialnosti vykladachiv u vyshchyx navchalnykh zakladakh SShA (druha polovyna XX – pochatok XXI stolittia): monohrafiia [Evaluation of Professional Activities of Teachers in Higher Education in the USA (the second half of the XX – the beginning of the XXI century): a monograph] / I. M. Zvarych ; Kyiv. nats. un-t im. Tarasa Shevchenka. – Kyiv : Feniks, 2014. – 344 s. (in Ukrainian)
5. Korniienko V. Dydaktychni osoblyvosti orhanizatsii navchalnoho protsesu u vyshchii shkoli SShA [Didactic Features of the Educational Process in High School of the USA] / V. Korniienko // Molod i rynek. 2011. – №4 (75). – S. 125-127. (inUkrainian)
6. Medynskij S. V. Kharakteristika professionalnoj podgotovki spetsialistov naiboleje rasprostranennykh spetsial'nostej v oblasti fizicheskogo vospitanija i sporta v SShA [Characteristics of Professional Training of Specialists of the Most Common Specialties in the Field of Physical Education and Sport in the USA] / S. V. Medynskij // Pedagogika, psikhologija i mediko-biologicheskije problemy fizicheskogo vospitanija i sporta. - 2015. – № 2. – S. 86-92. (in Russian)
7. Metody aktivnogo obuchenija [Methods of Active Teaching] – Режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D1%8B_%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%BE%D0%B1%D1%83%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F (in Russian)

8. Novachenko T. V. Vykorystannia aktyvnykh ta interaktyvnykh form i metodiv navchannia u vyshchii shkoli [The Use of Active and Interactive Forms and Methods of Education at Higher School] / T. V. Novachenko // Mizhnarodnyi naukovyi forum: sotsiologhiia, psykholohiia, pedahohika, menedzhment. – Vyp. 6 : zbirnyk naukovykh prats. – Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2011. – S. 227-234. (in Ukrainian)
9. Osobennosti sovremenного razvitija vysshego obrazovanija v veduschikh stranakh myra [Features of Modern Development of Higher Education in the Leading Countries of the World] / K. N. Tsejkovich, L. N. Tarasjuk, N.I.Davydov y dr.: Pod nauch.red.prof. Yu. G. Tatura. – M.: Issledovatel'skij tsentr problem kachestva podgotovki spetsialistov, 1994. – 118 s. (in Russian)
10. Romanovska O. O. Dosvid vyshchoi osvity Spolučenykh Shtativ Ameryky XX–XXI stolittia. Kn. 2: Osoblyvosti vyshchoi osvity SSHA kintsia XX – pochatku XXI stolittia: navch. posibnyk [Experience of Higher Education of the United States of America XX-XXI centuries. Book. 2: Characteristics of Higher Education of the US in the End of the XX – at the Beginning of the XXI century: teach. manual] / O. O. Romanovska, Yu. Yu. Romanovska, O. O. Romanovskiyi. – Vinnytsia: Nova Knyha, 2010. – 266 s. (in Ukrainian)
11. Tahunova I. A. Osnovnyje napravlenija razvitija standartizatsii obshchego obrazovanija za rubezhom: monohrafija [The Main Directions of Development of Standardization of General Education Abroad: Monograph] / Y. A. Tahunova [j dr.]. – Moskva : Novoje vremja, 2014. – 119 s.(in Russian)
12. Topolia L. V. Aktyvni formy navchannia u vyshchii shkoli [Active Forms of Learning in Higher Education] / L. V. Topolia // Dydaktyka matematyky: probl. i doslidzh. : zb. nauk. pr. – 2006. – Vyp. 26. – S. 65-69. (in Ukrainian)
13. Encyclopedia of Education / James W Guthrie. – New York : Macmillan Reference USA, 2003. – 3357 p. (in Russian)
14. Fidler P. Teaching the Freshman Seminar: Its Effectiveness in Promoting Faculty Development / Fidler Paul; Neururer-Rotholz Julie; Richardson Sharon // Journal of The First-Year Experience & Students in Transition, Number 2 / 1999. – pp. 59-73. (in English)
15. Henscheid Jean M. Professing the Disciplines: An Analysis of Senior Seminars and Capstone Courses. The First-Year Experience Monograph Series No. 30. / Jean M. Henscheid, Columbia: University of South Carolina, 2000. – 177 p. (in English)
16. Integrity in the College Curriculum: a report to the academic communit. - Association of American Colleges, 1985. – 47 p. (in English)
17. Seminars for First-Year Students / <http://education.stateuniversity.com/pages/1862/College-Seminars-First-Year-Students.html> (in English)

Аннотация. В статье проанализированы активные формы обучения в высшей школе США. Выяснено, что активное обучение – это такая организация учебного процесса, которая направлена на активизацию

учебно-познавательной деятельности студентов с помощью широкого, желательного комплексного, использования как педагогических (дидактических), так и организационно-управленческих, форм и средств.

Охарактеризованы специфические активные формы организации учебного процесса в университетах США, а именно: семинар первого года обучения (Seminars for First-Year Students), служащий способом развития студента, объединяя элементы теории и практики; «базовые» (capstone courses) дисциплины, связанные с профессиональной направленностью; формы практического обучения студентов (experiential education), прежде всего, практикум (field studies), стажировка (internships) групповое обучение (cooperative education), практическое обучение с элементами общественной деятельности (service-learning).

Доказано, что изучение активных форм организации обучения в высшей школе США есть важным для дальнейшей их адаптации и применения в процессе организации профессиональной подготовки специалистов в высших учебных заведениях Украины.

Ключевые слова: активные формы обучения, семинар первого года обучения (Seminars for First-Year Students), «базовые» (capstone courses) дисциплины, практическое обучение (experiential education), практикум (field studies), стажировка (internships) групповое обучение (cooperative education), практическое обучение с элементами общественной деятельности (service-learning).

Summary. Active forms of learning in US higher education are analyzed in the paper. It was shown that active learning - is an organization of educational process, aimed at enhancing teaching and learning of students with a wide, preferably integrated, use as pedagogical (didactic) and organizational and management forms and means.

The specific active forms of the educational process in the United States, such as: first year seminar (Seminars for First-Year Students), which is the way of students, combining elements of the theory and practice; «Basic» (capstone courses) disciplines related to professional orientation; form of practical training students (experiential education), primarily practical (field studies), training (internships) group training (cooperative education), practical training with elements of social activities (service-learning) are determined.

It is proved that the study of active forms of learning in US higher education is important for their further adaptation and use in the course of professional training in higher educational institutions of Ukraine.

Key words: active learning, first year seminar (Seminars for First-Year Students), “base” courses (capstone courses), practical training (experiential education), practical (field studies), training (internships) group training (cooperative education), practical training with elements of social activities (service-learning).

Стаття надійшла до редакції 03.05.2017

Наукове видання

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ
Збірник наукових праць

Випуск 5

Упорядники:
проф. Петренко О.Б., доц. Ціпан Т.С.

Науково-бібліографічне редагування:
наукова бібліотека РДГУ

Підписано до друку 25.05.2017 р.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 24,7. Замовлення №204/1. Наклад 300

I – 66 **Інноватика у вихованні** : зб. наук. пр. Вип. 5 / упоряд.
О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова,
Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2017. – 290 с.

УДК 37 : 005.591.6
ББК 74.200

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2017

Віддруковано засобами оперативної поліграфії

УРМ-ПОЛІГРАФ

вул. Буковинська, 3, м. Рівне, 33000;

тел.: 0362-64-21-34